

Rozlúčenie s Eliášom Galajdom

Viera Žemberová (Prešov)

Rady slovenských rusistov sú skromnejšie. V prvej augustovej dekáde ich opustil vysokoškolský pedagóg Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity, docent PhDr. Eliáš Galajda, CSc. (1. 8. 1931 – 10. 8. 2017). Rusistika medzi humanitnými odbormi na počiatku, od päťdesiatych rokov, na Univerzite Pavla Jozefa Šafárika a od deväťdesiatych rokov na Prešovskej univerzite tvorí neprehliadnuteľné vzdelávacie a výskumné pracovisko, ktoré sa po dlhé roky spája s významnými osobnosťami československého slavistického života.

Cesta za vzdelaním Eliáša Galajdu (Ilju Halajdu) bola určená jeho talentom a zanietenosťou, bola tak dôsledne nasmerovaná aj uskutočnená, že niet prečo neuveriť tomu, že sa mu rusistika spojila so všetkým, čím sa v profesijnom, autorskom a kultúrnom účinkovaní sprítomňoval v umeleckom a vedeckom živote medzi svojimi súčasníkmi a stovkami svojich študentov.

Vysokoškolské štúdiá ruštiny a ukrajinčiny začal na Karlovej univerzite v roku 1952, pokračoval v rusistických štúdiách do roku 1955 na Štátnej univerzite N. G. Černyševského v Saratove a ukončil ich v roku 1958 na Moskovskej štátnej univerzite M. V. Lomonosova.

Po štúdiách pracoval v redakciách periodík Dukľa a Družno vpered, aby od roku 1960 až po dôchodok v roku 1990 spolufirmoval jedinečné odborné zázemie Katedry ruského jazyka a literatúry na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity.

Docent Galajda sa venoval literárnej histórii, kmeňovo prednášal dejiny staroruskej literatúry, dejiny ruskej literatúry 19. storočia, dejiny ruskej kultúry. Literárnohistorický záber z genézy a vývinu ruskej kultúry a literatúry rozširoval o problematiku ruského konceptu literárnej vedy a folkloristiky. Z genologického výskumu ruskej literatúry vzišli práce *Skazki Pushkiha: k probleme realizma skazok/ Puškinove rozprávky. K problematike realizmu rozprávky* (1975) a neskôr *Ruská autorská rozprávka od polovice 18 storočia až do polovice 19. storočia*. Spoluautorsky pripravil v sedemdesiatych rokoch pre študentov ruského gymnázia *Ruskú literatúru* pre stredné školy.

Eliáš Galajda popri akademickom živote mal aj ďalšie dva komorné svety. Prvý patril básnikovi, prozaikovi, prekladateľovi. Druhý svet múzickému umelcovi, ktorý sa venoval tvarovaniu samorastov, predstavil ich verejnosti na autorskej výstave v Múzeu Andyho Warhola v Medzilaborciach v roku 1993, a hudbe, ktorá sa uchováva od roku 2001 v zázname *Spivaje Ilja Halajda*.

Autorská biografická Eliáša Galajdu je rozsiahla a druhovo členitá. V ukrajinskom jazyku publikoval od prvotiny *Vosmero/ósmi* (1963) po poslednú *Osinni refleksij/Jesenné reflexie* (2011) jedenásť básnických zbierok. Básnické zázemie pre svoju poéziu spájala s experimentmi básnickej formy, rád sa nechal inšpirovať folklórom. Báseň spájala s reflexiou,

filozofovaním o prvých a posledných veciach a o dejoch ľudského života. Eliáš Galajda nebol smutný básnik, bol básnik čertžiarskej krajiny na východe Slovenska a tichých chvíľ, ktoré sprevádzajú človeka po dobré i náročné dni jeho prítomnosti medzi blízkymi i vzdialenými. Nikdy, aj v strohosti svojich rozhodnutí, nebol ľahostajný, a tak ho prijímali a cenili si ho jeho súčasníci. V roku 1980 vydal prozaickú prvotinu *Koly iduť doščí/ Keď idú dažde* a k nej pridal v roku 1989 prózu *Šče spivaje žajvoronok/ Ešte spieva škovránok*. Trvalým kultúrnym počínom sú antológie, ktoré autorsky zostavil. V roku 1995 antológiu poézie ukrajinských spisovateľov na Slovensku *Soňačni krynci* a v roku 2007 *Iz kuzni času*, antológiu súčasnej slovenskej poézie preloženej do ukrajinčiny. V deväťdesiatych a v prvom desaťročí nového storočia preložil z ruštiny prózu B. Guimaraesa *Izaura* (1995) a do ukrajinčiny prózu J. Leikerta *Pominuteľnosť* (2006).

Autorskú tvorbu Eliáša Galajdu zostavovatelia pravidelne včleňovali do reprezentatívnych alebo profilových tlačí, medzi ne patrí *Srdce ako slnce. Antológia poézie básnikov ukrajinskej národnosti v ČSSR* (1982), pre českých čitateľov pripravené *Ráno pod Karpata-mi. Výbor z poezie a prózy ukrajinských spisovateľů východního Slovenska od roku 1945* (1983) a *Korene. Antológia krátkej prózy autorov ukrajinskej národnosti v ČSSR* (1990). Rešpekt a uznanie voči kultúrnym a odborným činom docenta Galajdu vyjadruje aj jeho členstvo vo Zväze spisovateľov Ukrajiny od roku 1995.

Dejiny literatúry a odborné príručky venované literatúre na Slovensku a jej tvorcom si uchovávajú Eliáša Galajdu ako „slovenského spisovateľa ukrajinskej národnosti“. Pri konečných dejoch spojených s tvorivým, láskavým a ústretovým, no predovšetkým rozhladeným človekom platí – a tým docent Galajda ostane v našej pamäti –, hoci ho nebudeme stretávať, bude s nami vždy, keď sa začítame do jeho poézie a do statí venovaných poznávaniu a porozumeniu klasickému fondu ruskej literatúry a ruskej kultúry.

prof. PhDr. Viera Žemberová, CSc.

Inštitút slovakistiky a mediálnych štúdií

Filozofická fakulta, Prešovská univerzita v Prešove

Ul. 17. novembra 1, 080 00 Prešov, Slovensko

viera.zemberova@ff.unipo.sk